

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Положението на жените с увреждания*(Проучвателно становище по искане на Европейския парламент)*

(2018/С 367/04)

Докладчик: **Gunta ANČA**

Консултация	Европейски парламент, 3.4.2018 г.
Правно основание	Член 29 от Договора за функционирането на Европейския съюз
Решение на Пленарната асамблея	13.3.2018 г.
Компетентна секция	Секция „Заетост, социални въпроси и гражданство“
Приемане от секцията	6.6.2018 г.
Приемане на пленарна сесия	11.7.2018 г.
Пленарна сесия №	536
Резултат от гласуването	187/2/0
(„за“/„против“/„въздържал се“)	

1. Заключение и препоръки

1.1. Жените и момичетата с увреждания продължават да са изправени пред многобройни и комбинирани форми на дискриминация въз основа на своя пол и увреждания. Жените с увреждания нямат равни възможности за участие наравно с останалите във всички сфери на обществения живот. Те твърде често са изключени, наред с другото, от приобщаващо образование и обучение, заетост, достъп до схеми за намаляване на бедността, адекватно жилищно настаняване и участие в политическия и обществения живот, а редица законодателни актове не им позволяват да вземат решения за собствения си живот, включително за своите сексуални и репродуктивни права. Те срещат пречки пред упражняването на основните си права като граждани на ЕС ⁽¹⁾.

1.2. Настоящото становище призовава ЕС, съвместно с всички негови държави членки, да прилага Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (КПХУ) ⁽²⁾, препоръките, които ЕС получи от Комитета на ООН за правата на хората с увреждания през 2015 г., както и Общия коментар № 3 на Комитета на ООН относно член 6 от КПХУ.

1.3. ЕИСК призовава ЕС и неговите държави членки да включат въпросите, свързани с уврежданията, в бъдещата си стратегия, политики и програми за равенство между половете, както и принципа за равенство между половете в своите стратегии за хората с увреждания, включително в бъдещата Европейска стратегия за хората с увреждания за периода 2020—2030 г. и в Европейския стълб на социалните права ⁽³⁾. Стратегията приемник на „Европа 2020“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж също следва да включва гледната точка на жените с увреждания, тъй като тяхното участие в икономическата и социалната сфера е от съществено значение за успеха на общата икономическа и социална стратегия на Европа ⁽⁴⁾.

1.4. Следва да се предприемат необходимите мерки на равнището на ЕС и на национално равнище за започване на структуриран диалог при наличието на независим бюджетен ред, достатъчен за гарантирането на целенасочени консултации със и участие на лицата с увреждания, включително жените, момичетата и момчетата с увреждания, чрез техните представителни организации в процеса на прилагане и мониторинг на КПХУ ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ КПХУ, Общ коментар № 3 (CRPD/C/GC/3), стр. 1; Европейски форум на хората с увреждания, Алтернативен доклад на КПХУ, стр. 57.

⁽²⁾ Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания.

⁽³⁾ КПХУ, Заключителни констатации относно първоначалния доклад на ЕС, Организация на обединените нации (член 6 CRPD/C/EU/SO/1).

⁽⁴⁾ Доклад относно жените с увреждания, Европейски парламент, 14.10.2013 г., стр. 6.

⁽⁵⁾ Вж. бележка под линия 3, член 4.3.; вж. бележка под линия 1, стр. 17.

1.5. Настоящите и бъдещите финансови инструменти, по-специално структурните фондове и Европейският социален фонд, би трябвало да се използват като ключов инструмент за подпомагане на държавите членки при насърчаването на достъпността и недискриминацията по отношение на жените и момичетата с увреждания ⁽⁶⁾.

1.6. ЕС и неговите държави членки следва бързо да се присъединят към Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (Конвенцията от Истанбул) като стъпка към борбата с насилието срещу жените и момичетата с увреждания ⁽⁷⁾. Тези мерки следва да включват криминализиране на сексуалното насилие и другите видове насилие срещу жени и момичета с увреждания, включително прекратяване на принудителната стерилизация ⁽⁸⁾.

1.7. ЕС и държавите членки следва да предприемат всички мерки, за да гарантират, че жените и момичетата с увреждания имат равен достъп до специфични за уврежданията здравни услуги за лица с увреждания, както и до достъпни основни услуги. Всички жени и момичета с увреждания трябва да могат да упражняват своята правоспособност, като вземат собствени решения, с чужда помощ, когато я пожелаят, по отношение на медицинско и/или терапевтично лечение, включително като вземат собствени решения относно запазването на своя фертилитет и репродуктивна автономност ⁽⁹⁾.

2. Въведение

2.1. Жените с увреждания все още са в периферията на обществото. Положението им е по-лошо не само от това на жените без увреждания, но и от това на мъжете с увреждания ⁽¹⁰⁾.

2.2. Жените с увреждания съставляват 16 % от общия брой жени в Европа. Тези данни се основават на настоящия брой жени от малко под 250 млн., следователно в Европейския съюз (ЕС) има приблизително 40 млн. жени и момичета с увреждания ⁽¹¹⁾.

2.3. Броят на възрастните хора в Европа и по света нараства, което означава, че броят на хората с увреждания също ще се повишава. Броят на жените с увреждания ще се увеличава непропорционално заради по-дългата продължителност на живота при жените ⁽¹²⁾.

2.4. Настоящото становище призовава ЕС, съвместно с всички негови държави членки, да прилага Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (КПХУ) ⁽¹³⁾, препоръките, които ЕС получи от КПХУ през 2015 г., както и Общия коментар № 3 на Комитета на ООН относно член 6 от КПХУ. ЕС и неговите държави членки следва да приемат незабавно план за действие, график и ресурси за прилагането на КПХУ.

3. Общи бележки

Международна и европейска правна рамка

3.1. ЕС е страна по КПХУ, заедно с 28-те си държави членки. По силата на международното право те са обвързани със спазването на КПХУ, което означава, че са поели ангажимент заедно да насърчават, защитават и гарантират правата на хората с увреждания, залегнали в КПХУ, включително тези на жените и момичетата с увреждания. ЕС и неговите държави членки следва да дават пример, тъй като Съюзът е единствената организация за регионална интеграция в света, която е страна по КПХУ и която е в уникална позиция да гарантира хармонизирана и еднаква защита на жените и момичетата с увреждания в цяла Европа.

3.2. В член 6 от КПХУ се признава, че „жените и момичетата с увреждания са подложени на множество форми на дискриминация и в този смисъл предприемат мерки, които да ги подпомагат при пълноценното им упражняване на всички права на човека и основни свободи. Държавите — страни по настоящата конвенция, предприемат всички необходими мерки за осигуряване на пълноценното развитие, социалното израстване и осигуряването на оправомощаване на жените с цел гарантиране на признаването и упражняването на правата на човека и основните свободи, залегнали в настоящата конвенция“.

⁽⁶⁾ Вж. бележка под линия 4, стр. 9.

⁽⁷⁾ Вж. бележка под линия 3, член 16.

⁽⁸⁾ Доклад относно „Прекратяване на принудителната стерилизация на жени и момичета с увреждания“, Европейски форум на хората с увреждания, 2018 г., стр. 49.

⁽⁹⁾ Втори манифест относно правата на жените и момичетата с увреждания в ЕС, Европейски форум на хората с увреждания, 2011 г., стр. 18 и 34.

⁽¹⁰⁾ Вж. бележка под линия 9, стр. 4.

⁽¹¹⁾ Ad hoc модул на Изследването на работната сила в ЕС (ИРС) относно хората с увреждания и дългосрочните здравословни проблеми, 2002 г.

⁽¹²⁾ Вж. бележка под линия 4, стр. 24.

⁽¹³⁾ Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания.

3.3. През 2015 г. ЕС получи важни препоръки от Комитета на ООН за правата на хората с увреждания относно това как да подобри положението на хората, включително на жените и момичетата, с увреждания в Европейския съюз.

3.4. През 2016 г. Комитетът на ООН за правата на хората с увреждания прие своя Общ коментар № 3 относно член 6 от КПХУ, в който се подчертава, че държавите — страни по КПХУ, включително ЕС, следва да предприемат посочените по-горе мерки за насърчване на правата на жените и момичетата с увреждания.

3.5. Всички държави — членки на ЕС, са и страни по Конвенцията на ООН за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените (CEDAW) — най-всеобхватният международен правен инструмент за постигане на напредък по отношение на равното признаване, ползването и упражняването на всички човешки права на жените в политическата, икономическата, социалната, културната, гражданската и семейната сфера. Жените и момичетата с увреждания също така следва да се ползват изцяло от CEDAW и да бъдат включени в усилията на национално равнище за нейното прилагане.

3.6. В членове 10 и 19 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) от ЕС се изисква да се бори срещу всяка форма на дискриминация, основана на пол, раса или етническа принадлежност, религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация при определянето и осъществяването на своите политики и дейности и чрез приемане на необходимите мерки. В член 8 от ДФЕС се посочва, че: *„Във всички негови дейности, Съюзът полага усилия за премахването на неравенствата и за насърчване на равенството между мъжете и жените“*.

3.7. В членове 20 и 26 от Хартата на основните права на ЕС се забранява дискриминацията, основана на увреждане, и се признава правото на хората с увреждания да се ползват от мерки, гарантиращи тяхната автономност, социалната и професионалната им интеграция и участието им в живота на общността. В Хартата се посочва и равенството между мъжете и жените, както и недискриминацията въз основа на широк набор от основания — включително пол.

4. Общи препоръки

4.1. Противно на разпоредбите на КПХУ, CEDAW, ДФЕС и Хартата, Европейският съюз не е включил въпросите, свързани с уврежданията, във всички свои политики, програми и стратегии за равенство между половете, нито е приел принципа за равенство между половете в своите стратегии за хората с увреждания. Понастоящем ЕС и неговите държави членки не разполагат със стабилна правна рамка за защита, насърчване и гарантиране на всички човешки права на жените и момичетата с увреждания. ЕИСК призовава ЕС и неговите държави членки да включат въпросите, свързани с уврежданията, в бъдещата си стратегия, политики и програми за равенство между половете, както и принципа за равенство между половете в своите стратегии за хората с увреждания, включително в бъдещата Европейска стратегия за хората с увреждания за периода 2020—2030 г. и в Европейския стълб на социалните права. Стратегията приемник на „Европа 2020“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж също следва да включва гледната точка на жените с увреждания, тъй като тяхното участие в икономическата и социалната сфера е от съществено значение за успеха на общата икономическа и социална стратегия на Европа ⁽¹⁴⁾.

4.2. ЕС и неговите държави членки не се консултират в достатъчна степен с представителните организации на жените и момичетата с увреждания и не финансират подобаващо тяхната дейност. Следва да се предприемат необходимите мерки на равнището на ЕС и на национално равнище за започване на структуриран диалог при наличието на независим бюджетен ред, достатъчен за гарантирането на целенасочени консултации със и участие на лицата с увреждания, включително жените, момичетата и момчетата с увреждания, чрез техните представителни организации в процеса на прилагане и мониторинг на КПХУ ⁽¹⁵⁾.

4.3. Жените и момичетата с увреждания все още се намират в периферията на всички организации на правата на човека. В периодичните доклади, изготвяни от съответните органи на Европейския съюз и на държавите членки по договорите за правата на човека, трябва автоматично да бъде включвана информация за жените с увреждания. В тази практика следва да участват всички институции, ангажирани със защитата на правата на човека на европейско и национално равнище, включително представителните организации на хората с увреждания и техните семейства, жените като цяло и жените с увреждания ⁽¹⁶⁾.

⁽¹⁴⁾ Вж. бележка под линия 3, член 6; вж. бележка под линия 4, стр. 6.

⁽¹⁵⁾ Вж. бележка под линия 3, член 4,3; вж. бележка под линия 1, стр. 17.

⁽¹⁶⁾ Вж. бележка под линия 9, стр. 47.

4.4. ЕС и неговите държави членки не разполагат с последователни и съпоставими данни и показатели за спазването на човешките права на жените и момичетата с увреждания, както и с проучвания на положението на тази група хора в ЕС⁽¹⁷⁾. ЕИСК препоръчва европейските агенции, по-конкретно Eurofound, Cedefop, FRA и EIGE, да възприемат по-систематичен подход в работата си във връзка с хората с увреждания и тяхното положение на пазара на труда и в обществото. Този подход следва да отчита по-специално положението на жените и факта, че интерсекционалността може да доведе до множество форми на дискриминация. ЕИСК освен това препоръчва този въпрос да бъде изрично включен в техните работни програми. Проблемите на жените и момичетата с увреждания следва да бъдат включени в събирането на данни и статистическа информация по пол и възраст на равнището на ЕС и на национално равнище, както и в съществуващите статистически данни и проучвания в съответствие с принципите на КПХУ. Следва да се създаде механизъм за наблюдение на напредъка и финансиране на събирането на данни, проучвания и изследвания във връзка с жените и момичетата с увреждания и комбинираните форми на дискриминация, с които се сблъскват, включително за най-маргинализираните групи в обществото, като лицата от етнически и религиозни малцинства, чрез който да се насочва планирането на политиките. Във всички проучвания относно правата на лицата с увреждания би трябвало да се взема под внимание принципът за равенство между половете, а в изследванията, посветени на жените и момичетата, следва да се вземат предвид свързаните с уврежданията въпроси.

4.5. Настоящите и бъдещите финансови инструменти на ЕС, по-специално структурните фондове и Европейският социален фонд, би трябвало да се използват като ключов инструмент за подпомагане на държавите членки при насърчаването на достъпността и недискриминацията по отношение на жените и момичетата с увреждания⁽¹⁸⁾ и повишаване на осведомеността и видимостта на възможностите за финансиране на този вид мерки в програмите за периода след 2020 г. Организацията на хората с увреждания следва да получават достъпна информация и подкрепа по отношение на достъпа до възможности за финансиране.

4.6. При жените и момичетата с увреждания има по-голям риск да станат жертви на многобройни и комбинирани форми на дискриминация в Европа. Комбинирането на признаци като раса, етническа принадлежност, социална класа, възраст, сексуална ориентация, националност, религия, пол, увреждане, статут на бежанец или мигрант и т.н. има мултиплициращ ефект, който увеличава дискриминацията, на която са подложени жените и момичетата с увреждания⁽¹⁹⁾. Дискриминацията произтича от начина, по който хората възприемат тяхната идентичност, като отказват да признаят многообразието, което съществува сред жените с увреждания, и са склонни да ги уеднаквяват във всички социални сфери и да ги разглеждат от перспективата на изключването⁽²⁰⁾. ЕС и неговите държави членки следва да отменят всички дискриминационни законови актове, политики и практики и да обявят за незаконна всяка дискриминация въз основа на пол и увреждане и нейните комбинирани форми, включително чрез приемането на строго и всеобщо европейско законодателство, което да защитава жените с увреждания от комбинирана дискриминация във всички сфери на живота⁽²¹⁾.

4.7. Историята, нагласите и предразсъдъците в обществото, включително в семейната среда, са създали отрицателни стереотипи по отношение на жените и момичетата с увреждания, с което са допринесли за тяхната социална изолация и изключване. Те са почти напълно пренебрегнати от медиите, а когато все пак се появят там, подходът е да се разглеждат от асексуална медицинска гледна точка и да се пренебрегват техните способности и приносът им към обкръжавашата среда⁽²²⁾. Жените и момичетата с увреждания не са достатъчно запознати с отредените им права съгласно КПХУ, CEDAW и законодателството на ЕС. ЕС и неговите държави членки следва да разработят всеобхватна кампания, чрез която да се повиши осведомеността за КПХУ и CEDAW, да се хвърли светлина върху положението на жените с увреждания и да се противодейства на предразсъдъците срещу жените и момичетата с увреждания⁽²³⁾. Медиите следва бъдат насърчавани да се консултират със и да ангажират жени с увреждания, за предпочитане предложени от техните организации, които също следва да участват в презентациите и в наблюдението на програмите. Организацията на хората с увреждания следва да получават необходимото финансиране, за да информират и запознават жените и момичетата с увреждания и техните семейства с техните права съгласно КПХУ.

4.8. ЕС като публична администрация е задължен да прилага КПХУ в рамките на своите институции. ЕС следва да гарантира, че проблемите на жените с увреждания са изцяло включени и зачитани в неговите прояви и срещи, комуникационни, информационни и консултационни усилия и в политиките за социална сигурност и заетост, и следва да положи усилия, за да гарантира, че бюджетът му отчита свързаните с пола въпроси. Следва да се предприемат позитивни мерки, за да се гарантира, че жените с увреждания могат да участват на равни начала с останалите в работата и функционирането на институциите на ЕС.

⁽¹⁷⁾ Вж. бележка под линия 4, стр. 16.

⁽¹⁸⁾ Вж. бележка под линия 4, стр. 9.

⁽¹⁹⁾ Вж. бележка под линия 1, стр. 2.

⁽²⁰⁾ Вж. бележка под линия 9, стр. 52.

⁽²¹⁾ Вж. бележка под линия 1, стр. 15.

⁽²²⁾ Вж. бележка под линия 9, стр. 11.

⁽²³⁾ Вж. бележка под линия 3, член 8.

5. Конкретни бележки

5.1. Насилие

5.1.1. Жените с увреждания са изложени на по-голям риск от насилие, експлоатация и злоупотреба в сравнение с другите жени. Насилието може да бъде междуличностно, институционално и/или структурно. Институционално и/или структурно насилие е всяка форма на структурно неравенство или институционална дискриминация, която държи жената в подчинена позиция, във физически или идеологически план, в сравнение с другите членове на нейното семейство, домакинство или общност⁽²⁴⁾. Според проучване на Агенцията на Европейския съюз за основните права от 2014 г. при жените и момичетата с увреждания има от 3 до 5 пъти по-голяма вероятност да станат жертви на насилие, особено на домашно насилие⁽²⁵⁾.

5.1.2. В законодателството на ЕС и в националното законодателство относно предотвратяването на експлоатацията, насилието и злоупотребите често липсва насоченост към жените и момичетата с увреждания. ЕС следва да предприеме необходимите мерки за включване на уврежданията в цялото законодателство, политики и стратегии за борба с насилието, злоупотребите и експлоатацията⁽²⁶⁾. Насилието над жени следва да се криминализира. Следва да се предприемат всички целесъобразни законодателни, административни, социални и образователни мерки за защита на жените и момичетата с увреждания както в дома им, така и извън него, от всички форми на експлоатация, насилие и злоупотреба, и да се улесни техният достъп до правосъдие чрез предоставянето на подходяща помощ и подкрепа в рамките на общностите, като се вземат под внимание техните специфични потребности, включително от помощни устройства, с цел избягване на изолацията и на невъзможността за напускане на дома⁽²⁷⁾.

5.1.3. ЕС и неговите държави членки следва бързо да се присъединят към Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (Конвенцията от Истанбул) като стъпка към борбата с насилието срещу жените и момичетата с увреждания. Тези мерки следва да включват криминализиране на сексуалното насилие и другите видове насилие срещу жени и момичета с увреждания, включително прекратяване на принудителната стерилизация⁽²⁸⁾.

5.2. Сексуално и репродуктивно здраве и права, включително зачитане на дома и семейството

5.2.1. Несправедливите стереотипи, свързани с уврежданията и пола, са форма на дискриминация, която оказва особено сериозно въздействие върху сексуалното и репродуктивното здраве и упражняването на сексуалните и репродуктивните права, както и върху правото на създаване на семейство. Вредните стереотипи за жените с увреждания включват убеждението, че те са асексуални, неспособни, ирационални и/или хиперсексуални⁽²⁹⁾.

5.2.2. Изборът на жените с увреждания, особено на жените с психосоциални или интелектуални увреждания, често се игнорира и техните решения често се заменят с тези на трети страни, включително законни представители, доставчици на услуги, настойници и членове на семейството, в нарушение на правата им съгласно член 12 от КПХУ⁽³⁰⁾. Твърде често жените и момичетата с увреждания се подлагат принудително на стерилизация или аборт, или на други форми на контрол на фертилитета. ЕС и държавите членки следва да предприемат всички мерки, за да гарантират, че жените с увреждания могат да упражняват своята правоспособност, като вземат собствени решения с помощ, когато я пожелаят, по отношение на медицинско и/или терапевтично лечение, включително като вземат собствени решения относно запазването на своя фертилитет и репродуктивна автономност, упражняват правото си да избират броя и момента на ражданията, въпросите, свързани с тяхната сексуалност, и упражняването на правото си да създават връзки. Това следва да става без принуда, дискриминация и насилие. Принудителната стерилизация и принудителният аборт са форма на насилие над жените и следва да бъдат криминализирани, както се посочва в член 39 от Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие⁽³¹⁾.

⁽²⁴⁾ Вж. бележка под линия 1, стр. 8.

⁽²⁵⁾ Анкета относно насилието над жени, Агенция на Европейския съюз за основните права, 2014 г., стр.186.

⁽²⁶⁾ Вж. бележка под линия 3, член 16.

⁽²⁷⁾ Вж. бележка под линия 9, стр. 21.

⁽²⁸⁾ Вж. бележка под линия 3, член 16; вж. бележка под линия 8, стр. 49.

⁽²⁹⁾ Вж. бележка под линия 1, стр. 10.

⁽³⁰⁾ Вж. бележка под линия 1, стр. 11.

⁽³¹⁾ Доклад относно „Прекратяване на принудителната стерилизация на жени и момичета с увреждания“, Европейски форум на хората с увреждания, 2018 г., стр. 49 и 50.

5.2.3. На жените с увреждания също така може да бъде отказан достъп до информация, комуникация и образование, включително за тяхното сексуално и репродуктивно здраве и права, въз основа на вредни стереотипи, с които се предполага, че те са асексуални и поради това не се нуждаят от такава информация на равни начала с другите. Възможно е също така информацията да не бъде предоставяна в достъпни формати. Здравните заведения и оборудването, включително маммографските апарати и леглата за гинекологични прегледи, често са физически недостъпни за жените с увреждания⁽³²⁾. ЕС и държавите членки следва да предприемат всички мерки, за да гарантират, че жените и момичетата с увреждания имат равен достъп до специфични за уврежданията здравни услуги за лица с увреждания, както и до достъпни основни услуги като зъболекарски и офталмологични грижи, услуги, свързани със сексуалното и репродуктивното здраве и превантивните грижи, включително гинекологични консултации, медицински прегледи, семейно планиране и адаптирана помощ по време на бременност.

5.2.4. Следва да се предприемат необходимите мерки за обучаване на специалистите, най-вече здравните работници и работещите в правната сфера, за да се гарантира, че те се вслушват в момичетата и жените с увреждания по време на съдебни разследвания и производства. Това трябва да се направи в тясно сътрудничество с представителните организации на хората с увреждания.

5.3. Образование и обучение

5.3.1. Съчетанието от вредни стереотипи по отношение на пола и уврежданията поражда дискриминационни нагласи, политики и практики, като например: използване на образователни материали, които затвърждават погрешни стереотипи за пола и уврежданията, извършване на основани на пола семейни дейности, възлагане на жените и момичетата на ролята на лица, полагащи грижи, и в някои сфери придаване на по-голяма стойност на образованието на момчетата пред това на момичетата, насърчаване на бракове в детска възраст за момичета с увреждания и липса на достъпни санитарни съоръжения в училищата за осигуряване на менструална хигиена на момичетата. На свой ред това води до по-високи равнища на неграмотност, неуспехи в училище, нередовна ежедневна посещаемост, отсъствия и пълно отпадане от училище⁽³³⁾.

5.3.2. Сравнителен анализ на ЕС показва, че през 2011 г. едва 27 % от лицата с увреждания на възраст между 30 и 34 години са завършили висше или еквивалентно на него образование в ЕС⁽³⁴⁾. Няма налични данни обаче специално за жените и момичетата с увреждания. В европейските училища и в различните държави — членки на ЕС, много момичета и жени с увреждания нямат достъп до приобщаващо, висококачествено образование в съответствие с КПХУ. Факт е, че финансовата криза от отказа отрицателно влияние върху усилията за приобщаващо образование.

5.3.3. Приобщаващото общо образование за момичетата и жените с увреждания трябва да се разглежда през парадигмата на висококачественото образование, равните възможности, подкрепата и разумното приспособяване⁽³⁵⁾, и универсалния достъп през целия живот, като се гарантира, че жените с увреждания имат достъп до продължаващо образование като средство за насърчаване на личната им независимост, свободното им личностно развитие и социалното им приобщаване, като същевременно упражняват трайно правото си сами да определят и да избират начина си на живот. Родителите на ученици с увреждания следва да получават необходимата информация относно ползите от приобщаващото общо образование.

5.3.4. ЕС и държавите членки следва да оценят настоящата ситуация и да предприемат мерки за улесняване на достъпа и ползването на приобщаващо, висококачествено образование за всички учащи с увреждания в съответствие с КПХУ, насърчайки използването на европейски инструменти за финансиране и включването на специално насочени към уврежданията показатели в стратегията „Европа 2020“ при преследването на целта за образование.

5.3.5. През последните години ЕС подобри свои регламенти и програми за обмен на студенти (като например „Еразъм+“), като включи финансова подкрепа за мобилността на студентите с увреждания. На практика обаче студентите с увреждания са изправени пред много пречки при опитите си да получат достъп до образователните услуги на държавата по местоназначение (нагласи, физически, комуникационни и информационни бариери и липса на гъвкавост в учебните програми)⁽³⁶⁾. Програмите на ЕС за висше образование, обучение и учене през целия живот би трябвало да включват подкрепа за жените с увреждания. Европейската програма за обмен на предприемачи следва да включва финансова подкрепа за младите хора с

⁽³²⁾ Вж. бележка под линия 1, стр. 11; вж. бележка под линия 9, стр. 34.

⁽³³⁾ Вж. бележка под линия 1, стр. 14.

⁽³⁴⁾ EU-SILC, 2011 г.

⁽³⁵⁾ Вж. бележка под линия 9, стр. 32.

⁽³⁶⁾ Алтернативен доклад на КПХУ, стр. 43.

увреждания, каквато тя понастоящем не предвижда. Следва да се споделят добрите практики и предизвикателствата, свързани с програмите за обмен на студенти и млади предприемачи, и да се осигури обучение за работещите в сферата на образованието, социалните партньори и медиите.

5.3.6. Следва да се осигури равен достъп на жените и момичетата с увреждания до различните компоненти на ИКТ съоръженията и информационното общество. При разработването на информационни и комуникационни технологии следва да се отчитат икономическите фактори, необходимостта от обучение и равните възможности независимо от възрастта, така че момичетата и жените с увреждания, изложени на риск от социално изключване или бедност, да имат достъп до тях.

5.4. Заетост

5.4.1. Като цяло участието на жените на пазара на труда остава много по-ниско от това на мъжете (46,6 % в сравнение с 61,9 %). Пазарите на труда във всички държави членки се характеризират с трайна и значителна полова сегрегация. Жените с увреждания обаче са изключени в много по-голяма степен от пазара на труда. Съгласно индекса за равенство между половете на Европейския институт за равенство между половете за 2015 г. едва 18,8 % от жените с увреждания биват наемани на работа в ЕС. Наетите на работа мъже с увреждания са 28,1 %. Високият процент на безработица сред жените с увреждания остава неприемлив и увеличава вероятността те да живеят в бедност и да са изключени от обществото. Жените и момичетата с увреждания срещат по-големи трудности при навлизането на пазара на труда, което ги затруднява да водят независим живот. Те често се сблъскват с по-ниско от нормалното заплащане. Барьерите пред мобилността, както и по-голямата зависимост от членовете на семейството и лицата, полагащи грижи за тях, създават пречки за тяхното активно участие в образованието, пазара на труда и социалния и икономическия живот на общността⁽³⁷⁾.

5.4.2. Като се имат предвид високата безработица и равнището на неактивност на пазара на труда сред жените с увреждания, ЕС и неговите държави членки трябва да разработят общи позитивни мерки, насочени към тази целева група, с цел насърчаване на обучението, намирането на работа, достъпа до заетост, задържането на работа, равното заплащане за равен труд, равното кариерно развитие, адаптирането на работното място и баланса между професионалния и личния живот. Жените с увреждания трябва да имат правото наравно с останалите на справедливи и благоприятни условия на труд, включително на равни възможности и еднакво заплащане за труд с еднаква стойност⁽³⁸⁾.

5.4.3. Предвид инструмента на ЕС за микрофинансиране и Европейския социален фонд за повишаване на заетостта и социалното приобщаване, следва да се насърчават възможностите за самостоятелна заетост, предприемачеството сред жените с увреждания, равното представителство в управителните съвети на предприятията, развитието на социални предприятия или започването на собствен бизнес. Тези жени би трябвало да имат еднакви права на финансова помощ през целия жизнен цикъл на дружеството и да се разглеждат като компетентни предприемачи. В това отношение следва да се осигурят позитивни мерки за жените предприемачи, които страдат от увреждания, чрез заеми при облекчени условия, микрокредити и безвъзмездни средства, включително за жените, живеещи в селските райони.

5.4.4. Повишаването на броя на хората с увреждания ще увеличи тежестта върху лицата, които полагат грижи за тях, особено върху членовете от техните семейства, които се грижат за тях и които в повечето случаи са жени, принудени да работят на намалено работно време и дори да напуснат пазара на труда, за да се посветят на нуждаещите се от грижи членове на семейството⁽³⁹⁾.

5.4.5. ЕС и държавите членки следва да насърчават по-добър баланс между професионалния и личния живот за жените с увреждания и лицата, полагащи грижи за хора с увреждания, чрез ефективни мерки, основани на техните специфични нужди. Възможните мерки за постигането на тази цел включват прозрачност на заплащането, процедурите по наемане и плащанията за социално осигуряване, гъвкаво работно време или работа от разстояние на непълно работно време, баланс между свързаните с увреждането разходи във връзка с майчинството и грижите за други лица с висока степен на зависимост, насърчаване на универсален достъп до финансово достъпни, висококачествени помощни услуги в различни часове от денонощието, като например детски градини или грижи за възрастни хора и други лица с висока степен на зависимост от грижа⁽⁴⁰⁾.

5.4.6. ЕС и държавите членки следва да включат жените с увреждания и семействата на лицата с увреждания в предложената Директива относно равновесието между професионалния и личния живот на родителите и лицата, полагащи грижи, и в други мерки на политиката за подобряване на баланса между професионалния и личния живот на родителите и лицата, полагащи грижи⁽⁴¹⁾.

⁽³⁷⁾ Вж. бележка под линия 4, стр. 7.

⁽³⁸⁾ Вж. бележка под линия 9, стр. 41.

⁽³⁹⁾ Вж. бележка под линия 9, стр. 45; вж. бележка под линия 4, стр. 6.

⁽⁴⁰⁾ Вж. бележка под линия 4, стр. 14; вж. бележка под линия 9, стр. 43.

⁽⁴¹⁾ Вж. бележка под линия 3, член 23.

5.4.7. Жените с увреждания са изправени и пред своеобразни бариери пред равното си участие на работното място, включително сексуален тормоз, неравно заплащане и липса на достъп до правна защита поради отхвърляне на техните искания заради дискриминационни нагласи. ЕС и държавите членки следва да гарантират и безопасни и здравословни условия на труд за жените с увреждания и за лицата, полагащи грижи за хора с увреждания, включително защита от тормоз и удовлетворяване на техните жалби. Тормозът на работното място следва да бъде предотвратен чрез приемане на ефективни протоколи за тази цел в съответствие с прилагането на Директива 2000/78/ЕО⁽⁴²⁾.

5.5. *Участие в политическия и обществения живот*

5.5.1. Гласовете на жените и момичетата с увреждания традиционно се заглушават, поради което те са непропорционално по-слабо представени в процеса на вземане на обществени решения. В повечето държави — членки на ЕС, лишаването от правоспособност на гражданите с увреждания води до загуба на тяхното право на глас. Пречките пред правото на глас се изразяват и под формата на недостъпни процедури за гласуване, включително недостъпни избирателни секции⁽⁴³⁾. ЕС следва да гарантира, че жените с увреждания могат да участват пълноценно в обществения и политическия живот и по-специално в изборите за Европейски парламент през 2019 г.

5.5.2. Вследствие на липсата на равновесие на силите и множеството форми на дискриминация те имат по-малко възможности за учредяване на организации или присъединяване към организации, които могат да представляват техните нужди като жени, деца и лица с увреждания. ЕС следва да предприеме мерки за насърчаване на жените с увреждания да поемат ръководни роли в публичните органи за вземане на решения на всички равнища и да им даде възможност за учредяване и присъединяване към организации и мрежи на жени с увреждания⁽⁴⁴⁾. Следва да се осигурят програми за обучение и наставничество за жени с увреждания, за да им се даде възможност да участват в политическия и обществения живот.

Брюксел, 11 юли 2018 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Luca JAHIER

⁽⁴²⁾ Вж. бележка под линия 4, стр. 25.

⁽⁴³⁾ Алтернативен доклад на КПХУ.

⁽⁴⁴⁾ Вж. бележка под линия 1, стр. 16.